

Piše: Igor Isailović

Sprečavanje pranja novca

Jedan od osnovnih uslova koju je Evropska unija postavila Srbiji ka njenom putu evrointegracija, ali i jedan od osnovnih uslova za prijem u „Beli šengen“ bio je sistematska borba protiv pranja novca. Normiranje ove pravne oblasti, moglo bi se slobodno reći, jedna je od retkih svetlih tačaka pozitivnog prava srpskog zakonodavstva. Poslednjim izmenama Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma u decembru 2010. godine, srpski parlamentarci su na jedan najsveobuhvatniji način normirali, između ostalog, borbu protiv pranja novca.

Pod pranjem novca, u smislu navedenog zakona, smatra se konverzija ili prenos imovine stečene izvršenjem krivičnog dela, prikrivanje ili netačno prikazivanje prave prirode, porekla, mesta nalaženja, kretanja, raspolaganja, vlasništva ili prava u vezi sa imovinom koja je stečena izvršenjem krivičnog dela, sticanje, držanje ili korišćenje imovine stečene izvršenjem krivičnog dela.

Zanimljivo je, naime, da se ovim zakonom termin Of-šor (offshore) definiše kao strano

pravno lice, koje ne obavlja ili ne sme da obavlja proizvodnu ili trgovinsku delatnost u državi u kojoj je registrovano, a terminom anonimno društvo definiše se strano pravno lice sa nepoznatim vlasnicima ili upravljačima, iako su ova dva termina u međunarodnom privrednom vokabularu sinonimi.

Navedenim propisom takođe su definisani obveznici zakona i posebne obaveze obveznika zakona, te je tako, na adekvatan način, izvršena preraspodela obaveza tj. odgovornosti.

Naime, intencija ovog zakona jeste bila da se stvori jedinstven front protiv bolesti pravnog sistema savremenog sveta tj. sofisticirana i najosetljivija borba protiv kriminala, a posebno organizovanog kriminala, jer sprečavanjem pranja novca na najefikasniji način se i vrši borba protiv organizovanog kriminala, budući da su kriminalne grupe najranjivije kada se vrši njihovo oduzimanje imovinske koristi tj. moći.

Obveznici u smislu Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma su ban-

ke, ovlašćeni menjači, društva za upravljanje investicionim fondovima, društva za upravljanje dobrovoljnim penzijskim fondovima, davaoci finansijskog lizinga, društva za osiguranje, društva za posredovanje u osiguranju, društva za zastupanje u osiguranju i zastupnici u osiguranju, koji imaju dozvolu za obavljanje poslova životnog osiguranja, lica koja se bave poštanskim saobraćajem, brokersko-dilerska društva, organizatori posebnih igara na sreću u igračnicama, priređivači igara na sreću koje se organizuju putem interneta, telefona ili na drugi način putem telekomunikacionih veza, preduzeća za reviziju, ovlašćeni revizori.

Obveznicima se smatraju i preduzetnici i pravna lica koja vrše sledeće delatnosti: posredovanje u prometu nepokretnosti, pružanje računovodstvenih usluga, poresko savetovanje, posredovanje u sklapanju kreditnih poslova i davanju zajmova, faktoring i forfeting, davanje jemstava, pružanje usluga prenosa novca.

Takođe se i advokati, kao profesija, smatraju obveznicima u smislu navedenog zakona.

Obveznicu su dužni, između ostalog, da vrše poznavanje stranke i praćenje njenog poslovanja, da dostavljaju informacije, da odrede lica odgovorna za izvršavanje obaveza iz ovog zakona (u daljem tekstu: ovlašćeno lice) i njegovog zamenika, kao i da obezbede uslove za njihov rad, da izrade spisak pokazatelja (indikatora) za prepoznavanje lica i transakcija za koje postoje osnovi sumnje da se radi o pranju novca itd.

Poslednjim izmenama zakona, tačnije od 11.12.2010. godine, nastala je obaveza da pravna lica odrede lica odgovorna za izvršavanje obaveza iz ovog zakona i njegovog zamenika, pod pretnjom kažnjavanja za privredni prestup i do 3.000.000 dinara.

Ukoliko pravno lice ne obavesti nadležnu upravu u roku od 15 dana od dana imenovanja ovlašćenog lica i zamenika, predviđena sankcija za ovaj privredni prestup jeste i do 1.500.000 dinara.

Ova odredba, naime, smatra se suvišnom i birokratskom, budući da se njom nameće još jedna nova obaveza za privredna društva, koja su i ovako suočena sa giljotinom propisa.

Većina odredaba ovog zakona, a posebno mere koje su obveznici dužni da obavljaju, primenjuju se u slučaju kada pojedinačne ili vezane transakcije prelaze iznos od 15.000 evra.

Navedenim zakonom je, naime, predviđeno da sva plaćanja, pa bila ona i dinarska, i između fizičkih lica, moraju biti izvršena transferom sa računa na račun.

Odredbom iz člana 36 Zakona je predviđeno:

Lice koje prodaje robu ili vrši uslugu u Republici Srbiji ne sme od stranke ili trećeg lica da primi gotov novac za njihovo plaćanje u iznosu od 15.000 evra ili više u dinarskoj protivvrednosti.

Za kontrolu sprovođenja ove odredbe zadužena je poreska policija i ostale inspeksijske službe.

Zaprećena kazna za postupanje suprotno navedenoj dispoziciji jeste od 500.000 do 3.000.000 dinara.

Indikatori koji ukazuju na pranje novca

Indikatori koji ukazuju na pranje novca su brojni, ali ovom prilikom ukazujemo samo na pojedine. Naime, smatra se da postoji sumnja da je u pitanju pranje novca kada:

- Stranka govori ili priznaje da je umešana u vršenje krivičnih dela.
- Stranka ne želi da joj se pošta upućuje na adresu u zemlji.
- Stranka ima račune kod različitih finansijskih institucija na istom području, bez vidljivog razloga.
- Stranka ili njeno poslovanje je praćeno ili nadzirano od strane državnih organa ili se nalazi na međunarodnoj poternici.
- Stranka pokazuje veliko zanimanje za prijavljivanje podataka po osnovu Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma.
- Stranka bez posebnog razloga zahteva brzo obavljanje posla ili vršenja transakcija, bez obzira na veće troškove koje će ovakvo postupanje izazvati.
- Stranka upotrebljava različita imena ili nadimke i više sličnih, a u stvari, različitih adresa.

• Stranka nudi novac, poklone ili druge neuobičajene pogodnosti kao protivuslugu za neuobičajeni ili sumnjiv posao.

• Više povezanih gotovinskih transakcija u iznosima manjim od iznosa predviđenog za prijavljivanje gotovinskih transakcija na osnovu Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma, a koje ukupno prelaze navedeni iznos, ako su u nesaglasnosti sa uobičajenim poslovanjem klijenta.

• Polaganja ili isplate većih iznosa efektivnog novca (u domaćoj ili stranoj valuti) koji znatno odstupaju od uobičajenih transakcija klijenta, jer nisu u skladu sa prihodima ili statusom klijenta, posebno ukoliko su transakcije netipične za poslovnu aktivnost klijenta.

• Kupovina ili zamena velikog broja putničkih čekova ili hartija od vrednosti za gotovinu, posebno ukoliko su takve transakcije netipične za klijenta.

• Polaganje većeg iznosa gotovine kao depozita za dobijanje kredita, a potom neočekivani zahtev klijenta da kredit otplati pre roka.

• Polaganja ili podizanja gotovine u iznosima nešto nižim od iznosa propisanog za prijavljivanje po Zakonu o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma.

• Klijent obavlja transakcije na veće iznose preko računa koji je duži vremenski period bio neaktivan, i eventualno daje nalog da se račun ugasi.

• Klijent polaže velike iznose na račun i daje nalog banci da se iznosi transferišu na račune većeg broja lica, posebno u slučajevima kada se uoči da za takve transakcije ne postoji racionalno objašnjenje i ekonomska opravdanost.

• Veći broj očigledno nepovezanih lica uplaćuje sredstva na račun klijenta, koja on odmah podiže ili daje nalog banci da se sredstva prenesu na drugi račun ili odobre računima nekih drugih lica, posebno u slučajevima kada se uoči da za takve transakcije ne postoji racionalno objašnjenje i ekonomska opravdanost itd.

Dakle, prevladava mišljenje da Srbija nije pogodna zemlja za pranje novca, što je dobra preporuka u zajednici Evropskih naroda. ■

Igor Isailović